

Orientácie mladých mužov a žien na občianstvo a európsku identitu

Hlavná koordinátorka: Lynn Jamieson, University of Edinburgh

Národní koordinátori: Gabriel Bianchi, Klaus Boehnke, Susan Condor, Hector Grad, Ladislav Macháček, Maríia Ros a Claire Wallace

Popis projektu

Cieľom tohto výskumného projektu financovaného Európskou komisiou bolo poskytnúť informácie pre lokálnych, národných a európskych politikov o tom, čo pre mladých ľudí znamená „byť Európanom“ a ako vnímajú európske občianstvo. Táto téma si vyžaduje preskúmať z rôznych strán a do hĺbky to, ako si mladí ľudia odpovedajú na otázku „Kto som?“, vrátane ich vzťahov k miestu bydliska, regiónu a národu/krajine. Táto téma si tiež vyžaduje spoznať možnosti a obmedzenia, ktoré mladí ľudia vnímajú v súvislosti so svojou budúcnosťou.

Našími respondentmi boli mladí muži a ženy vo veku 18-24 rokov, čo nám umožnilo zamerať sa na „nových občanov“, teda najmladšiu skupinu dospelých, ktorí už majú volebné právo a iné občianske práva a povinnosti.

Výskum sa uskutočnil vo viacerých dvojiciach miest v krajinách a regiónoch, medzi ktorými historicky vždy existovalo určité prepojenie, ale ktorých odlišné hospodárske, spoločenské a kultúrne kontexty mohli viesť k odlišným vzorcom vzťahov so zvyškom Európy a k odlišným vzorcom utvárania európskej identity.

Skúmanými oblasťami sú:

- Viedeň a Vorarlberg (Rakúsko);
- Madrid a baskické menšinové Bilbao (Španielsko);
- Chemnitz a Bielefeld (Nemecko, v minulosti „východné“ a západné“ Nemecko);
- Bratislava a Praha (Slovensko a Česká republika);
- škótsky Edinburg a anglický Manchester (Veľká Británia).

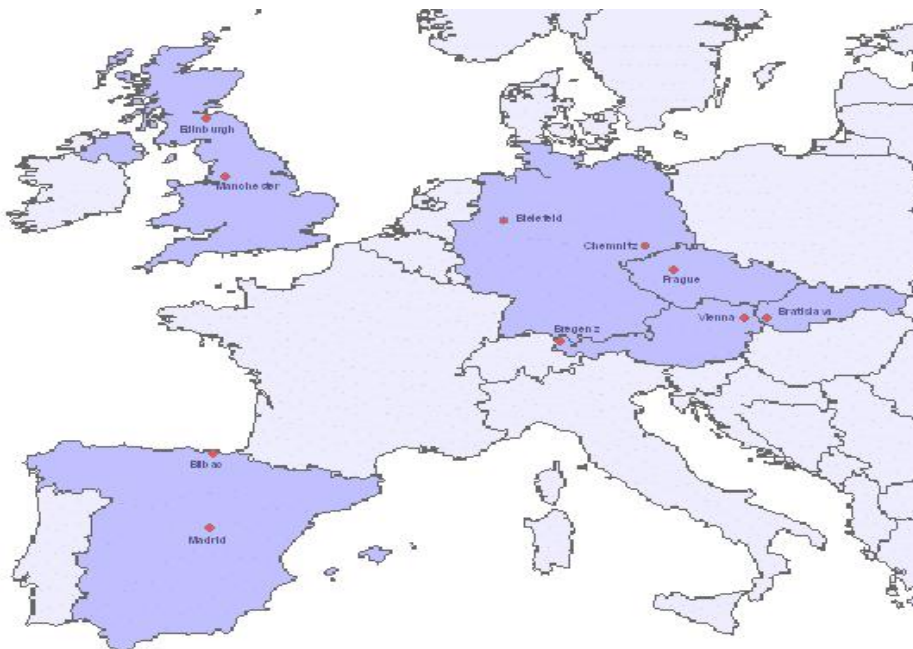
Štyri dvojice skúmaných lokalít sa nachádzajú v dvoch viac či menej autonómnych oblastiach jedného národného štátu, pričom jedna z nich sa snaží alebo v minulosti sa snažila o nezávislosť od tej druhej. Ich odlišné lokálne nacionalizmy a odlišné ekonomické podmienky jednoznačne vyústili do rozdielnych vzorcov vzťahov s inými časťami Európy a EÚ. Napríklad Praha a Bratislava boli v minulosti súčasťou jedného národného štátu. Po ich rozdelení sa Slovensko nachádzalo v horšej ekonomickej situácii ako Česká republika a Slováci preto pravdepodobne mali pozitívnejšie očakávania od členstva v EÚ ako Česi a dúfali, že zlepšia ich ekonomickú aj sociálnu situáciu.

V každej zo skúmaných oblastí sme vybrali dve skupiny mladých ľudí vo veku 18-24 rokov. Prvou z nich bola reprezentatívna vzorka respondentov s rozličným vzdelaním a socioekonomickým pozadím. Druhú skupinu respondentov sme vybrali na základe predpokladu, že sa budú vo väčšej miere cítiť Európanmi, keďže ich štúdium alebo práca boli určitým spôsobom zamerané na Európu. Táto na Európu zameraná „elita“ pozostávala z mladých ľudí s vyšším vzdelaním. Identifikovali sme ich totiž práve vďaka ich študijnému zameraniu, ako je napríklad európske právo, európske štúdiá alebo dva európske jazyky. Táto výberová stratégia nám umožnila porovnať reprezentatívne vzorky mladých ľudí s „elitou“ na Európu zameraných mladých ľudí. V prípade reprezentatívnej vzorky i v prípade elity sme sa snažili vybrať mladých ľudí, ktorí žijú v skúmanom meste alebo regióne aspoň päť rokov. V

Výskumná informácia č. 1

Bratislave a v Prahe to bolo v oboch prípadoch najmenej sedem rokov, väčšina respondentov tu však prežila viac ako polovicu svojho života. V oboch prípadoch sme oslovili rovnaké počty mladých mužov a žien.

Skúmané oblasti:

Počty mladých ľudí vo veku 18-24 rokov v reprezentatívnych vzorkách a na Európu zameraných „elitných“ vzorkách pre každú skúmanú oblasť

Vzorka	Vorarlberg	Viedeň	Bratislava	Praha	Chemnitz	Bielefeld	Bilbao	Madrid	Edinburg	Manchester
Reprez	400	400	397	396	400	400	424	401	308	364
„Elita“	14	50	98	89	100	97	99	102	67	83

Na základe predvýskumu sme vytvorili štruktúrovaný dotazník, ktorý sme administrovali našim respondentom v roku 2002. Cieľom dotazníka bolo skúmať výraznosť a význam toho, čo pre nich znamená „byť Európanom“. Chceli sme sa tiež dozvedieť, ako mladí ľudia chápu občianstvo a ako k nemu pristupujú, respektíve ako ho „praktizujú“. Použili sme rôzne typy otázok, ktoré mali preskúmať postoje, porozumenie, skúsenosti a každodenné praktiky respondentov. Celý medzinárodný tím najprv pripravil dotazník v anglickom jazyku a potom sme ho preložili do jednotlivých národných jazykov. Hoci dotazníky v jednotlivých jazykoch sa v drobných detailoch odlišovali, vo všeobecnosti sme všetci pracovali podľa spoločného scenára. Odlišnosti sa vyskytli tiež pri administrácii dotazníka, keďže niektoré tímy (Rakúsko, Nemecko) sa rozhodli pre telefonické rozhovory a nie pre rozhovory tvárou v tvár. Navyše rakúsky tím musel niektoré otázky z dôvodu rozpočtových obmedzení úplne vynechať. Našou snahou však bolo napriek uvedeným rozdielom získať dáta, ktoré by boli porovnateľné. Kópie všetkých jazykových mutácií dotazníka (vrátane slovenskej a českej) možno nájsť na webovej stránke projektu: www.sociology.ed.ac.uk/youth/.

V roku 2003 sme zrealizovali pološtruktúrované hĺbkové rozhovory s podsúborními mladých ľudí. Ich cieľom bolo získať detailnejšie informácie o procesoch, ktoré by mohli byť na pozadí určitých špecifických chápaní a praktík občianstva a určitých konštrukcií identity. Respondentov sme vyberali na

Výskumná informácia č. 1

základe toho, ako v dotazníku odpovedali na otázku, ktorá na škále od „0“ do „4“ merala silu toho, do akej miery sa respondent cíti byť Európanom. Odpoveď „0“ znamenala, že sa respondent vôbec necíti byť Európanom a odpoveď „4“ znamenala, že sa Európanom cíti byť veľmi silne. Rozhovory sme uskutočnili s mladými ľuďmi z oboch extrémnych skupín (silná vz. slabá európska identifikácia). Rozhovor sa zameriaval na to, akú súvislosť majú osobné a rodinné väzby, ako aj väzby na miesto s určitými špecifickými chápaniami, skúsenosťami a „praktikami“ spojeným s európskym občianstvom a európskou identitou. Rakúsky tím navyše uskutočnil niekoľko fókusových skupín.

Kvalitatívne rozhovory podľa typu vzorky, sily európskej identifikácie a skúmanej oblasti

	Vorarlberg	Viedeň	Bratislava	Praha	Chemnitz	Bielefeld	Bilbao	Madrid	Edinburg	Manchester
Spolu	12	15	27	25	24	24	20	21	26	30
Reprezentatívna	9	11	16	15	16	16	12	12	13	16
„Elita“	3	4	11	10	8	8	8	9	13	14
„Vysoká“ eur. Identita	10	9	17	12	16	16	12	10	14	14
„Nízka“ eur. Identita	2	6	7	5	8	8	8	11	12	16

„Vysoká európska identifikácia“ je definovaná ako odpovede „3“ alebo „4“ na škále a „nízka európska identifikácia“ ako odpovede „0“ alebo „1“ na škále ohľadom sily európskej identifikácie. Okrem čísel uvedených v tabuľke pre „nízke“ a „vysoké“ miery európskej identifikácie boli v Bratislave interviewovaní traja a v Prahe ôsmi respondenti so „stredne“ silnou európskou identifikáciou (odpoveď na škále 2).

Ciele projektu

- Opísať silu a významy toho, čo pre mladých ľudí zo strategicky vybraných častí Európy znamená „byť Európanom“ s ohľadom na špecifické kontexty ich konštrukcií identít, vrátane osobnej, lokálnej, regionálnej, etnickej a národnej identity.
- Opísať, ako respondenti chápu a ako uskutočňujú jednotlivé typy sociálnych väzieb, či už sú to väzby na rodinu a priateľov, na lokalitu, na štvrť alebo na lokálne spoločenstvo, na región, národ/krajinu, na Európu a na globálne spoločenstvo.
- Opísať, ako respondenti chápu občianstvo; predovšetkým preskúmať, či kladú dôraz skôr na sociálne záväzky a občiansku participáciu alebo na väzby dané tým, že sa niekto narodí v danej krajine, alebo má určitú etnickú príslušnosť. Preskúmať, či je ich chápanie občianstva založené na etnických alebo občianskych väzbách, či ide o občianstvo, ktoré je vylučujúce alebo naopak zahrňujúce, či je založené na tolerancii alebo na šovinizme a rasizme.
- Zdokumentovať skúsenosti našich respondentov s migráciou a medzinárodnými väzbami prostredníctvom toho, ako vnímajú svoju rodinnú históriu, vlastnú kompetenciu a motiváciu k medzinárodnej mobilite a prostredníctvom toho, ako vnímajú migrantov do ich regiónu/krajiny.
- Preskúmať potenciálne rozdiely podľa krajiny a regiónu kde respondenti žijú, podľa pohlavia, profesijnej orientácie a sociálneho backgroundu respondentov.

Výsledky

Ďalšie informácie prezentujú výber z našich výsledkov, ktorý poskytuje pohľad do orientácií mladých dospelých na európsku identitu a európske občianstvo. Skúmajú rozdiely medzi krajinami a regiónmi, pokiaľ ide o väzbu na lokalitu, národ/krajinu a Európu, účasť vo voľbách a občianske skúsenosti. Skúmajú tiež špecifické faktory utvárania európskej identity, ako je skúsenosť s cestovaním, znalosť iných európskych jazykov, lokálne a národné diskurzy o imigrácii a očakávania a obavy týkajúce sa rozširovania EÚ. Ďalšie výskumné informácie ako aj iné výskumné materiály môžete nájsť na webovej stránke <http://www.sociology.ed.ac.uk/youth/> (v angličtine) alebo <http://www.sociologia.sav.sk/mladez> (v slovenčine).

Pod'akovanie:

Ďakujeme Európskej komisii za poskytnutie grantu na financovanie nášho výskumu a European Science Foundation za malý grant, ktorý nám umožnil niekoľkokrát sa stretnúť a napísať projekt. Takisto ďakujeme všetkým mladým ľuďom, ktorí sa zúčastnili nášho výskumu. Keďže musíme zachovať anonymitu, nemôžeme sa im poďakovať menovite, ale ďakujeme im o to srdečnejšie.

Výskumný tím:

Adresa projektu:

Prof. Lynn Jamieson
Youth and European Identity
4th Floor, 21 Buccleuch Place
University of Edinburgh, Edinburgh
EH8 9LN Scotland. UK

Slovensko

Prof. Ladislav Macháček
Slovenská akadémia vied, Bratislava
Sociologický ústav
e-mail: ladislav.machacek@savba.sk

Dr. Gabriel Bianchi
Slovenská akadémia vied, Bratislava
Kabinet výskumu soc. a biolog. komunikácie
e-mail: bianchi@savba.sk

Mgr. Barbara Láštiová
Slovenská akadémia vied, Bratislava
Kabinet výskumu soc. a biolog. komunikácie
e-mail: barbara.lasticova@savba.sk

Rakúsko

Prof. Claire Wallace
Institut für Höhere Studien, Viedeň
e-mail: wallace@ihs.ac.at

Reingard Spannring
Institut für Höhere Studien, Viedeň
e-mail: spann@ihs.ac.at

Georg Datler
Institut für Höhere Studien, Viedeň
e-mail: datler@ihs.ac.at

Anglicko

Dr. Susan Condor
University of Lancaster
e-mail: s.condor@lancaster.ac.uk

Nemecko

Prof. Klaus Boehnke
International University, Brémy
e-mail: k.boehnke@iu-bremen.de

Daniel Fuss
International University, Brémy
e-mail: d.fuss@iu-bremen.de

Škótsko

Prof. Lynn Jamieson
University of Edinburgh
e-mail: l.jamieson@ed.ac.uk

Dr. Sue Grundy
University of Edinburgh
e-mail: sgrundy@staffmail.ed.ac.uk

Charmaine Wilson
University of Edinburgh
e-mail: charmaine.wilson@ed.ac.uk

Španielsko

Prof. María Ros
Universidad Complutense de Madrid
e-mail: mros@cps.ucm.es

Dr. Héctor Grad
Universidad Autónoma de Madrid
e-mail: hector.grad@uam.es

Gema García Albacete
Universidad Autónoma de Madrid
e-mail: gema.garcia@uam.es

Miryam Rodríguez Monter
Universidad Complutense de Madrid
e-mail: rodriguezmonter@yahoo.es

Javier Rodríguez
Universidad Autónoma de Madrid
e-mail: javier.rodriguez@uam.es

Alberto Sanz Cazorla
Universidad Autónoma de Madrid
e-mail: a.sanz@uam.es

Cristina Casado Lumbreras
Universidad Complutense de Madrid
e-mail: cristina.casado@vodafone.es

Konzultanti projektu

Prof. Bernhard Nauck
e-mail: bernhard.nauck@phil.tu-chemnitz.de

Prof. David McCrone
e-mail: d.mccrone@ed.ac.uk